

Závěrečné zamyšlení

In: Lukáš Vízek (author): Josef Úlehla (1852–1933). (Czech). Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 2018. pp. 261–262.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/404338>

Terms of use:

© Lukáš Vízek

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library*
<http://dml.cz>

ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

V této práci o Josefu Úlehlovi je jeho jméno skloňováno ve všech pádech kromě jediného, kromě vokativu. Je to přirozené, neboť jej nemáme mezi sebou a nemůžeme s ním hovořit. Pokud bychom však nechali rozhořet fantazii a představili si, že stojí vedle nás, jak bychom se zachovali? Obrátili bychom se na něho s oslovením, pane Josefe Úlehlo? Na co bychom se zeptali?

Smyslem těchto odstavců pochopitelně není unášet se vidinami a vracet se zpět v čase. Závěrečné zamyšlení však bude tyto úvahy odrážet, neboť se v něm autor ohlíží zpět na uplynulou dobu strávenou nad touto monografií. Vybavuje si přitom některé otázky, na které nenalezl úplnou odpověď, nýbrž jen částečné vysvětlení. Zdůrazňuje také, že následující text představuje osobní reflexi, která je ve velké míře ovlivněna jeho subjektivními názory.

Je nepochybné, že J. Úlehla byl vynikající pedagog obyčejných obecných a měšťanských škol. Byl vstřícný a srozumitelný, jeho publikace dokládají, že byl nadaný pro výuku i popularizaci přírodovědných oborů a matematiky. Byl oblíbený mezi dětmi i rodiči. Fascinující byl jeho široký rozhled, smysl pro nacházení mezioborových vztahů a dovednost je vyjádřit v čtivých a poutavých textech. Jeho vzdělanost byla o to více obdivuhodná, o co jí nabyl vlastním studiem. A pravdou zůstává, že neutuchávajícím samoukem byl prakticky většinu života. Musíme též ocenit jeho organizační schopnosti, nadšení pro práci nad rámec školní výuky, společenskost a evidentní praktičnost. Příkladná byla jeho píle, se kterou připravoval výuku nebo na koleně s minimem prostředků chystal školní experimenty.

O matematických textech, tedy o *Počtenicích*, *Počtu infinitesimálním* a *Dějínách matematiky*, i o ostatních Úlehlových pracích lze tvrdit, že byly napsány s upřímným zájmem o danou problematiku, s využitím bohatých pedagogických zkušeností a se značným průkopnictvím či odvahou vstupovat do neznámých vod. Zároveň je však nutné prohlásit, že publikace mohly dosáhnout vyšší odborné úrovně.

J. Úlehla byl velmi oceňován již během života a byl považován za ideového vůdce moravského učitelstva. Tímto přívlastkem byl charakterizován v řadě vzpomínkových článků a také na svém vlastním parte. Vnímáme však jako paradoxní, že se na jednu stranu k dříve vysloveným kladným hodnocením připojujeme, na druhou stranu uvádíme a zdůvodňujeme i výraznější negativa Úlehlových prací. Ptáme se proto, jak je to možné? Z jakého důvodu J. Úlehla nezpracoval pečlivěji některé partie svých *Počtenic* a nepřipojil k nim připravovanou sbírku úloh? Proč nebyl při psaní *Počtu infinitesimálního* pečlivější v matematickém výkladu a přitom kritizoval preciznější české učebnice kalkulu? Z jaké příčiny zabředával v *Dějínách matematiky* do nesmyslných a historicky nepodložených tezí? A proč se v ostatních pracích například výrazně negativně vyjadřoval o soudobé škole?

Domníváme se, že Úlehlovy práce by byly o mnoho hodnotnější, pokud by byl J. Úlehla vzdálen od sklonů k vytváření předsudků, ukvapených nepěkných prohlášení, přeceňování vlastní racionality, odmítnutí Boha, stavění se do zvláštní

opozice proti školním úřadům, schematického vnímání dějin nebo neutuchávající potřeby interpretovat historické milníky po svém. Je veliká škoda, že J. Úlehla nestudoval na vysoké škole. Zastáváme názor, že v opačném případě by získal klíčové podněty pro získání odborných znalostí a pro pokornější chápání světa. Možná by pro něho byla konfrontace s intelektuální elitou zprvu obtížná, podobně jako bylo pro něj těžko překonatelné prostředí klasického gymnázia. Avšak začlenění do vysokoškolské komunity či potažmo bližší seznámení se středoškolskými profesory by J. Úlehlovi nepochybně přineslo zásadní impulzy.

Zbývá věnovat několik slov významu Úlehlova díla pro současnou dobu. Domníváme se, že i dnes má smysl číst jeho práce. Jsou nesmírně inspirativní v mnoha ohledech, byť je musíme obezřetně přijímat či odmítat. Chápejme je především jako apel na naše sebevzdělávání a hledejme jejich klady, originalitu i nezaměnitelnost. Dovolme si na závěr podat osobní otázku: „Pane Josefe Úlehlo, souhlasil byste s tím, co je v této práci napsáno?“